

Om retinopati

Text: Veterinär Berit Wallin Håkansson

Vad är retinopati?

Många ställer sig undrande till begreppet retinopati som ibland förekommer som resultat vid ögonlysning. Här kommer ett försök till förklaring som börjar med en liknelse: Ordet huvudvärk talar om att det gör ont i huvudet. Däremot berättar det inte ett dugg om orsaken. Värken kan bero på allt ifrån att man slagit sig i skallen, fått en liten hjärnblödning, har migrän eller i värsta fall en hjärntumör. Samlingsnamnet för symtomet ”det gör ont i huvudet” är ändå huvudvärk. Nu går vi över på ordet retinopati som visar vissa paralleller med ordet huvudvärk.

”Retina” är ögats näthinna, det lager i ögats inre där syncellerna står sida vid sida; celler som leder impulser till hjärnan för att skapa oss en bild av omvärlden. Ändelsen ”-pati” härleds ur det grekiska ordet pathos som betyder känsla, lidande eller sjukdom. Ordagrant betyder alltså ordet retinopati ”näthinnesjukdom”. Precis som ordet huvudvärk ger inte heller ordet retinopati någon närmare upplysning om bakgrunden. Det kan därför täcka ett antal olika processer i näthinnan. Enligt en gängse definition används dock inte benämningen retinopati om näthinnesjukdomar som beror på inflammation.

Inom humanmedicinen är det särskilt ögonsymtom till följd av någon allmän kroppssjukdom som kallas för retinopatier. Mest och bäst känd är nog den retinopati som kan uppstå till följd av diabetes och som är anledningen till att sockersjukas näthinnor fotograferas med jämna mellanrum för att hitta denna så kallade diabetesretinopati. Inom veterinärmedicinen finns ingen helt etablerad internationell praxis för vilka symtom från näthinnan som krävs för att ordet retinopati skall användas. Det finns alltså ett visst utrymme för personliga tolkningar.

I Sverige används vanligen termen retinopati om förändringar som är likadana i båda ögonen och som inte har någon känd utifrån kommande orsak såsom inflammation, skada eller infektion. Symtomen hos de flesta hundar som får diagnosen retinopati tyder på degeneration eller atrofi; förtvining av näthinnan. Särskilt vanlig har benämningen blivit för näthinnesjukdomar som följer ett bestämt mönster i vissa raser: ”basenjiretinopati” för en näthinneförändring hos basenji; ”tollarretinopati” för en förändring hos nova scotia duck tolling retriever; ”västgötaretinopati” hos västgötaspets och så vidare.

En annan situation där ordet retinopati används av svenska ögonveterinärer är när det oväntat dyker upp hundar med symtom som liknar PRA, progressiv retinal atrofi, i en ras där den sjukdomen inte påvisats tidigare i landet, bara funnits i enstaka fall, där fallen varit otypiska eller förekommit för länge sedan. En veterinär är då mycket försiktig med PRA-diagnosen eftersom den ju oftast har stora konsekvenser för aveln. Försiktigheten beror till dels på att det dessvärre finns andra ögonsjukdomar som i slutstadiet kan förväxlas med PRA. Ett enstaka udda sådant PRA-liknande fall i en oväntad ras kan vara just en hund med sådan sjukdom. Den hunden kan då – permanent eller tillfälligt – få diagnosen retinopati eller PRA-liknande retinopati. Vid stärkt misstanke om att det verkligen kan handla om äkta PRA, till exempel när det med tiden dyker upp allt fler liknande fall i rasen, kan man behöva göra en förnyad undersökning och ändra diagnosen till PRA. Det kan även finnas en del hundar med liknande symtom som får diagnosen icke ärftlig retinopati, nämligen om man är helt säker på att det

beror på en icke ärftlig yttre händelse. Även vissa hundar i den sista kategorin kan under alldeles speciella omständigheter behöva omprövas avseende PRA.

När en hund fått diagnosen retinopati kan frågor uppstå om den eventuella användningen i avel. Om retinopatin bedömts som icke ärftlig är den naturligtvis inte heller något avelshinder eftersom den definitionsmässigt är förvärvad. Har hunden en retinopati som följsjukdom till allmän sjukdom är det i teorin den bakomliggande sjukdomens ärftlighet som avgör. Men i praktiken utgår en sådan hund baserat på SKK:s grundregler. Vid misstanke om att det kan röra sig om ett PRA-fall är avel utesluten och likaså om hunden fått noteringen ”öga, uppföljning” i SKK-data. I det sista fallet kan avel bara komma ifråga om ärftlighet kan uteslutas.